

Lokman Hakim

Peygamber veya velî. Davud aleyhisselam zamânında, Arabistan'ın Umman tarafında yaşadı. Davud aleyhisselamla görüşüp ondan ilim öğrendi. Davud aleyhisselama peygamberlik bildirilmeden önce, müftî olan Lokman Hakim, Davud aleyhisselama peygamberlik bildirildikten sonra fetvâ vermeyi bıraktı. Davud aleyhisselama ümmet oldu. Kendisine hikmet verildi. Eyyub aleyhisselamın teyzesinin oğlu olduğu da rivâyet edilmektedir. Fransız bilginlerinin, Calinos'un (Galen'in) bir adı da Lokman Hakim idi demeleri yanlıştır. Çünkü Lokman Hakim, Davud aleyhisselam zamânında; Calinos (Galen) ise, ondan bin yıl kadar sonra yaşamıştır. Lokman ismi Kur'ân-ı kerîm'de geçmekte olup, bir sûreye (otuz birinci sûre) Lokman ismi verilmiştir. Bu sûrenin on ikinci âyetinde meâlen; "Biz Lokman'a hikmet verdik." buyrulmaktadır. Buradaki hikmet tâbirinin; akıl, anlayış, ilim, ilimle amel etmek ve doğru karar vermek demek olduğu tefsîr kitaplarında yazılıdır.

Lokman Hakim tabiplerin pîridir. Hikmetli sözleri ve oğluna verdiği nasîhatlar meşhurdur. Kur'ân-ı kerîm'de Lokman sûresi 3. âyet-i kerîmede meâlen; "Bir vakit Lokman oğluna öğüt vererek şöyle demişti: Yavrum! Allah'a ortak koşma, çünkü şirk çok büyük zulümdür." buyrulmaktadır.

Lokman Hakim'e sen bu hâle nasıl geldin dediklerinde; "Doğru sözlü olmak, emâneti yerine getirmek, lüzumsuz söz ve işi terk etmekle." cevâbını verdi. İnsanlar ondan nasîhat istediler, o da şöyle nasîhat etti: Öncekilerin ve sonrakilerin ilimleriyle amel edilebilmesi için sekiz şeye dikkat etmek herkese lâzımdır. Dört zamanda dört şeyi korumak gerekir; Namazda gönlü, halk arasında dili, yiyip içmede boğazı, bir kimsenin evine girince de gözü korumaktır. İki şeyi hâtırdan hiçbir zaman çıkarmamalıdır. Bunlar; Allahü teâlânın büyüklüğü ve ölümüdür. İki şeyi de tamâmen unutmaya çalışmalıdır. Bunlar da; bir kimseye yapılan iyilik ile dost ve yakınlardan görülen kötülüktür."

Lokman Hakim'in oğluna nasihatlarının bir kısmı şöyledir: "Ey oğlum! Dünya derin deniz gibidir. Çok insanlar onda boğulmuştur. Gemin takvâ, yükün îmân, hâlin tevekkül olsun, umulur ki kurtulursun."

"Ey oğlum! Âlimlere karşı öğünmek, akılsızlarla inatlaşmak ve meclislerde, toplantılarda gösteriş yapmak için ilim öğrenme! İhtiyâcım yok diyerek de ilmi terk etme."

"Ey oğlum! Allahü teâlâyı anan (hâtırlayan) insanlar görürsen onlarla otur. Âlim olsan da, ilminin faydasını görürsün ve ilmin artar, sen ehil isen sana öğretirler. Allahü teâlâ onlara olan rahmetinden seni de faydalandırır. Allahü teâlâyı zikretmeyenleri görürsen onlardan uzak dur."

"Ey oğlum! Horoz senden daha akıllı olmasın! O, her sabah zikir ve tesbih ediyor, sen ise uyuyorsun."

"Ey oğlum! Seçilmiş kullara teslim ol, kötülerle dost olma."

"Ey oğlum! İnsanlara iyilikleri emir ve nasîhat edip kendini unutma! Yoksa

mum gibi olursun. Mum insanları aydınlatır, fakat kendini yakıp eritir.”

“Ey oğlum! Yalandan çok sakın! Çünkü dînini bozar ve insanlar yanında mürüvvetini azaltır. Bununla hayânı, değerini ve makâmını kaybedersin.”

“Ey oğlum! Kötü huydan, gönül dağınıklığından sakın. Sabırsız olma, yoksa arkadaş bulamazsın. İşini severek yap, sıkıntılara katlan. Bütün insanlara karşı iyi huylu ol.”

“Ey oğlum! Hep üzüntülü olma, kalbini dertli kılma. İnsanların elinde olana tamâ etmekten sakın. Kazâyâ râzı ol ve Allahü teâlânın sana verdiği rızka kanâat et.”

“Ey oğlum! Dünyâ geçici ve kısadır. Senin dünyâ hayâtın ise azın azıdır. Bunun da azının azı kalmış, çoğu geçmiştir.”

“Ey oğlum! Tövbeyi yarına bırakma, çünkü ölüm ansızın gelip yakalar.”

“Ey oğlum! Sükût etmekle pişmân olmazsın. Söz gümüş ise sükût altındır.”

“Ey oğlum! Helâl lokma ye ve işlerinde âlimlere danış, işlerini nasıl yapacağını onlara sor.”

“Ey oğlum! Âlimler meclisine devâm et. Bahar yağmuru ile yeryüzünü yeşillendiren Allahü teâlâ, âlimlerin meclisindeki hikmet nûru ile de müminlerin kalbini aydınlatır.”

“Ey oğlum! Amel ancak yakîn (Allahü teâlâyâ olan ilim ve mârifet) ile yapılır. Herkes yakîni nisbetinde amel eder. Amel noksanlığı, yakîn noksanlığından gelir.”

“Ey oğlum! Bir hatâ işlediğinde hemen tövbe et ve sadaka ver.”

“Ey oğlum! Ölümden şüphe ediyorsan uyku uyuma. Uyuduğun ve uyumak mecbûriyetinde kaldığın gibi, ölüme de mahkûmsun. Dirilmekten de şüphe ediyorsan, uykudan uyanma. Uykudan uyandığın gibi öldükten sonra da dirileceksin.”

“Ey oğlum! Helâl kazanç ile yoksulluktan korun. Yoksul kimse şu üç musîbetle karşılaşır: Din zayıflığı, akıl zayıflığı ve mürüvvetin kaybolması.”

“Ey oğlum! Merhamet eden merhamet bulur. Sükût eden selâmete erer, hayır söyleyen kâr eder, kötü konuşan günahkâr olur, diline hâkim olmayan pişmân olur.”

“Ey oğlum! Dünyâ malından yetecek kadarını al, fazlasını âhiret için hayra sarfet, Sıkıntıya düşecek ve başkasının sırtına yük olacak şekilde de tembellik etme.”

“Ey oğlum! Sakın kimseyi küçük görüp hakâret etme. Çünkü onun da senin de rabbimiz birdir.”

Lokman Hakim'in oğlu: "Babacığım, insanda hangi haslet daha iyidir?" diye sorunca; "Temiz, hâlis din." buyurdu. Eđer iki haslet olursa? "Din ve mal", üç haslet olursa? "Din, mal ve hayâ." buyurdu. Dört haslet olursa? dedi. "Din, mal, hayâ ve güzel ahlâk." buyurdu. Beş haslet saymak icâbederse diye sorunca; "Din, mal, haya, güzel huy ve cömertlik." buyurdu. Altı haslet sayarsak deyince; "Ey oğlum! Allahü teâlâ her kime bu beş iyi hasleti verdiyse, o kimse mümin ve müttekîdir. Allahü teâlâ katında velî ve sevgilidir. Şeytanın şerrinden uzaktır." buyurdu. Oğlu: "Babacığım, insanda en kötü haslet hangisidir?" dedi. "Allahü teâlâyı inkârdır." buyurdu. İki olursa dedi. "İnkâr ve kibirdir." buyurdu. Üç olursa dedi. "İnkâr, kibir ve şükür azlığı." buyurdu. Dört olursa dedi. "İnkâr, kibir, şükür azlığı ve cimrilik." buyurdu. Beş olursa diye sorunca; "İnkâr, kibir, şükür azlığı, cimrilik ve kötü ahlâk." buyurdu. Altı olursa deyince; "Ey Oğlum! Bu beş kötü hasletin bulunduğu kimse münâfıktır, şakîdir ve Allahü teâlâdan uzaktır." buyurdu.

Lokman Hakim'e "Hikmete nasıl kavuştun?" diye sorulduğunda; "Benden gizlenen şeyi araştırmadım. Vazîfem olmayan şeyin üzerinde durmadım." buyurdu.

Hafs bin Ömer'den rivâyet edildi ki: Lokman Hakim, yanına bir hardal torbası koydu ve oğluna nasîhat etmeye başladı. Her bir nasîhatte bir hardal tânesini çıkardı. Nihâyet hardalları tükendi. Sonra da; "Ey oğlum! Sana o kadar nasîhat ettim ki, şâyet bu nasîhatler bir dağa verilseydi, dağ yarılr, parça parça olurdu." buyurdu. Oğlu da bu nasîhatleri tuttu.